

RETORISKA STILMEDEL

Alliteration Flera ord med samma begynnelsebokstav.

Volvos värde varar. Goa gubbar.

Allusion Syftning på känd text.

Tryggare kan ingen vara än riskkapitalbolagens elevkår. De hemlösa ute i buskarna bor. Niger och tackar för de slantar det får. Den pollentid nu kommer med snor och nysning stor.

Anadiplos Ny sats börjar med samma ord som den förra satsen slutade med.

Information is not knowledge, knowledge is not wisdom, wisdom is not truth, truth is not beauty, beauty is not love, love is not music and music is the best. Frank Zappa

Anafor Samma ord upprepas i början av flera satser.

"Jag tycker om fågelsången", sa han. "Jag tycker om musiken från mina silverpopplar. Men mest tycker jag om att höra min son skratta i rosengården." Ur Mio, min Mio av Astrid Lindgren

Antiklimax, västgötaklimax Misslyckad stegring (klimax).

Min älskling är stark, snygg och slarvig.

Antites Beskrivning av motsats inom samma mening.

Upp som en sol, ner som en pannkaka.

Apori Uttryck för spelat tvivel eller tvekan.

Så vad ska vi göra nu? Gå och dra något gammalt över oss? Eller äntligen kavla upp ärmarna och kräva vår rätt?

Aposiopes Plötslig tystnad mitt i en mening med syfte att uttrycka rörelse, ilska eller annat starkt känslouttryck som gör att man inte kan fortsätta tala.

När jag kom fram till mitt gamla barndomshem så... Var fanns syrenerna? Bara asfalt överallt. Ingen grönska, ingen fågelsång, inget...

Apostrof Talaren tilltalar plötsligt inte hela publiken utan en del av den, eller en bestämd person, eller en icke närvarande person eller fiktiv person.

Skönhet, skönhet, säg vart har du tatt vägen? De va ämma länge sen du sågs till på Mölndals Bro.

Arkaism Användande av gammaldags ord eller ordform.

Tvenne små polkagrisar hoppade i remmalaget.

Assonans Samma vokalljud i flera ord, eller liknande kombination av vokal och konsonant.

Klappat och klart. Noll koll.

Epitrof Att delvis gå med på motståndarens argument för att sedan motsäga dem.

Sven i Mossen må ha rätt i att det är ett problem att dammen är översvämmad. Vi ger dig rätt i detta, Sven i Mossen. Du talar inte i nattmössan, du, Sven i Mossen. Men hellre att dammen bort i skogen är översvämmad än hela jädra ån som rinner förbi vår skola, vårt äldreboende och vår kära gamla kyrka. Tänk på det du, Sven i Mossen.

Etos Talarens förmåga att verka trovärdig genom att visa sin kunnsighet, sin handlingskraft och sin goda vilja. Talaren kan hänvisa till personer som publiken har förtroende för att stärka sitt eget etos.

Katakres Medveten (ibland omedveten) felaktig användning av ord och uttryck.

Bränt barn luktar illa.

Eufemism Förskönande omskrivning.

Försvarsindustri. Föryngringsyta.

Hyperbol Medveten överdrift.

För tusende gången, människa, måste du alltid koka gröt till en hel armé?

Ironi (sarkasm, satir) Att säga tvärtemot vad man menar, med syfte att publiken skall förstå att man driver med något.

Småmysigt som en rotfyllning.

Skolministern tror visst han är jultomten. Bara hårda klappar till barnen!

Kiasm Korsställning. Första satsens struktur speglas i påföljande sats.

Svårigheter i varje möjlighet, möjligheter i varje svårighet.

Konsten är lång, kort är vår levnad.

Liknelse Jämförelse med hjälp av 'som', 'såsom' eller 'liksom'.

Blek som ett lakan. Hungrig som en varg. Glad som en lax.

Litotes Medveten underdrift.

Jojo, det tog allt sin lilla tid.

Logos De bevis och den logiska argumentation talaren använder för att övertyga sin publik.

Metafor Bildspråk utan jämförelse med 'som'.

Livet är en fest. Fånga dagen!

Metonymi Ett ord ersätts med ett annat, ofta konkret, ord.

De får slå sina kloka huvuden ihop.

Det går bra för gamla Sveas musikindustri.

Paradox Uttryck som inte alls verkar stämma, men som kan bära på en djupare innebörd än den man först tolkar in.

*Har du riktigt otur plockar vi upp dig gratis.
Sjöräddningssällskapet*

Patos De känslor talaren väcker hos publiken; känslor som gör att lyssnarna håller med talaren och misstror hans motståndare.

Perifras Omskrivning av bekant ord eller begrepp, ofta med flera ord än det ursprungliga begreppet.

*Jag tror jag måste gå och pudra näsan.
Nä, nu måste vi allt ta och tänka på refrängen.
"This parrot is no more. It has ceased to be. It's expired and gone to meet its maker. This is a late parrot. It's a stiff. Bereft of life, it rests in peace. If you hadn't nailed it to the perch, it would be pushing up the daisies. It's rung down the curtain and joined the choir invisible. This is an ex-parrot." ur Monty Python's Flying Cirkus, Graham Chapman*

Paralipsis Att säga att man inte vill tala om något för att därigenom förstärka det.

Eftersom jag vet hur osmakligt det är att tala om magsjuka, majonnäs som grogrund för bakterier och dåligt städade kök, lovar jag att inte nämna det i detta tal till vårt ärade brudpar, som organiserat en sådan fin hemlagad buffé, som väntat på oss här i värmen i partytältet.

Personifikation Något abstrakt beskrivs som om det vore en människa.

Lyckan har landat i min ladugård.

Pleonasm Ord och uttryck som inte tillför något nytt utan används som utfyllnad.

Graffitimålaren var av polisen känd sedan tidigare. Som jag redan tidigare har sagt när denna frågeställning kommit upp vill jag upprepa att jag står fast vid min avvisande åsikt och inte någonsin, varken idag, imorgon eller i övermorgon, ej heller om hundra år, tänker ändra min sedan länge väl kända mening i denna fråga. (Nej, har jag sagt!)

Polysyndes Överdriven användning av konjunktioner (bindeord).

Här har jag dammat och dammsugit och skurat och vädrat hela dagen och så kommer du och bara klafsar in och smutsar ner och luktar ladugård. Och jag hatar dig och jag älskar dig för det. Och det oroar mig.

Prolepsis Att lyfta fram något som skulle kunna hända, eller ett motargument en motståndare skulle kunna använda, för att genast argumentera emot det.

Nu skulle man ju kunna tänka sig att någon invänder att det kanske regnar på lördag, men hallå, varför tror ni Gud uppfann paraplyet? Bara för skojs skull, eller?

Refutatio Att gå emot och motbevisa motståndarens argument.

Retorisk fråga Att ställa en fråga där svaret är självklart, alltså inte en egentlig fråga, utan en fråga som ger lyssnarna känslan av att de håller med talaren.

*Har ni bara kommit hit för att få godis och ballonger?
Eller vill ni få nytt hopp och världens framtid också?*

Tretal Stegring eller förstärkning genom att använda tre led.

*Tro, hopp och kärlek.
Vård, skola och omsorg.
Frihet, jämlikhet, broderskap. (1789)
Never in the field of human conflict was so much owed by so many to so few.
Winston Churchill, 1940
There was an Englishman, an Irishman and a Scotsman.*

Tes Kärnan i argumentationen. Det man vill uppnå eller förklara med sitt tal.

Jag föreslår att vi avskaffar skolplikten och inför medborgarlön.

Zeugma Sammanbindning genom att använda samma verb till två helt olika uttryck.

*Han hade slipsen på sned och huvudet under armen.
Eggs and oaths are soon broken.*

Tautologi Upprepning genom att använda uttryck som säger samma sak, "tårta på tårta"

*CD-skiva. Salsa-sås.
Tag emot vår gratis gåva, fritt och för intet, utan att betala någonting alls.
With malice toward none, with charity for all. Abraham Lincoln 1865*

Upprepning Upprepning av samma ord eller av ord med liknande innehåll, gärna tre gånger.

*Bra, bra, bra. Stick, dra, försvinn!
God, välsmakande och delikat.*

Uteslutande, omission Uteslutande av fakta som inte stöder den egna argumentationen eller av källor. Uteslutande kan även innebära att man inte alls nämner sådant som man inte vill ha fokus på.

Framstående forskare har visat att medborgarlön skulle gynna hela samhället. Redan innan pensionen skulle man kunna vara lika aktiv, uppfinningsrik och samhällsnyttig som de flesta pensionärer faktiskt är idag.

Argumenterande text eller tal:

Inledning med tydlig tes

Argument 1-motargument-motbevisande av motargumentet

Argument 2 osv.

Avslutning där tesen slås fast igen

God balans mellan etos, logos och patos

© Helena Rödholt Siegrist